

Kültür Repertuarını Şekillendirmek: Çeviri ve Özgün Çocuk Yazınında Eşitlikçi Cinsiyet Temsilleri*

Shaping The Culture Repertoire: Egalitarian Gender Representations in Translated and Indigenous Children's Literature

Araştırma/Research

Esra Duygu ÖZDOĞAN*, Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT**

*Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, eduyguozdogan@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-8196-8416

**Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, sinemsbozkurt@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0376-0358

ÖZET

Özellikle son yıllarda, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan ve onlara meydan okuyan çocuk kitaplarındaki artış göz önünde tutularak, bu çalışma, çevirisi yapılan ve özgün olarak kaleme alınan bu tür çocuk kitaplarını listeleterek, eşitlikçi çocuk yazını özelinde, Türkiye'deki kültür repertuarının bu eserler bağlamında nasıl etkilendiğini ve çeviri ve özgün eserler arasında bir paralellik olup olmadığını tartışmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, çeviri ve özgün çocuk kitaplarından oluşan listeler, çocuk yazını çevirisi ve toplumsal cinsiyet ekseninde yürütülen akademik çalışmalardan, eşitlikçi çocuk yazınına ilişkin hazırlanan akademik listelerden, Türkiye'de mızır ilan edilen kitaplara ilişkin haberlerden ve kitap tanıtımları gibi metin dışı unsurlardan faydalanarak bir tür zincirleme yönlendirme metodu kullanılarak oluşturulmuştur. Ek olarak, 'eşitlikçi çocuk yazını' ve 'feminist çocuk yazını' anahtar sözcükleri, çevrimiçi yayınevleri katalogları ve kütüphane veri tabanlarında araştırılmıştır. Söz konusu eserlerin özellikle 2000'li yıllarda artış gösterdiği belirlendiğinden, listeler 2000 ile 2022 yılları arasına yoğunlaşmıştır. Söz konusu yıllarda

* Bu çalışma, Esra Duygu Özdoğan'ın Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Doktora Programında Doç. Dr. Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt'un danışmanlığında hazırlanmakta olan "Representation of Nonconforming Gender Roles in Translated and Indigenous Children's Literature in Türkiye" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

---

yayımlanan (yeniden çeviriler, vb. hariç) toplamda 121 çeviri ve 51 özgün eser olmak üzere toplam 172 eser tespit edilmiştir. Bunun ardından, bibliyografik listelerde yer alan söz konusu özgün ve çeviri eserlerin yayın yılları ve yayınevleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Daha sonra, geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet temsillerini ele alış biçimlerine göre her iki listede de belli kategorilerin öne çıktığı belirlenmiş ve tartışılmıştır. Çeviri ve özgün eserler arasındaki kronolojik sıralama ve özgün ve çeviri eserlerin dahil olduğu kategoriler arasındaki paralellik özgün ve çeviri eserler arasındaki ilişkiye işaret eden hususlardan biri olmuştur. Bu durum, çevirinin, kültür repertuarında mevcut olmayan bir türün oluşumunda veya onun gelişiminde önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, özellikle metin dışı unsurlara dayanılarak varılan bu bulguların, metinçi unsurlar üzerinden yapılacak tematik bir analiz ile daha güçleneceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: çocuk yazını, kültür repertuarı, toplumsal cinsiyet rolleri, eşitlikçi cinsiyet temsilleri

ABSTRACT

Considering the increase in the number of children's books that question and challenge traditional gender roles especially in recent years, this study aims to examine how Türkiye's culture repertoire has been influenced by both translated and indigenous works by compiling lists of these books and discuss whether there is a parallelism between translated and indigenous works in the context of egalitarian children's books. To this end, the lists of translated and indigenous children's books were compiled using a kind of chain-referral method by making use of academic studies on children's literature translation and gender, academic bibliographies of egalitarian children's literature, news reports on books that have been declared obscene in Türkiye, and paratextual elements such as book promotions. In addition, the keywords 'egalitarian children's literature' and 'feminist children's literature' were searched through online publishers' catalogs and library databases. Since such works were found to have increased significantly in the 2000s, the lists focused on the years between 2000 and 2022. A total of 172 works—121 translated and 51 indigenous—were identified, excluding re-translations and reprints. Following this, the publication years and publishing houses of the works in the bibliographical lists were analyzed in detail. Afterwards, specific categories emerged in both the indigenous and translated works based on their approaches to nontraditional gender representations were mainly discussed using paratextual elements. The chronological order between the translated and indigenous works and the parallelism between the categories are some of the aspects pointing to the relationship between these works. This suggests that translation can play an important role in the formation or development of a literary genre that does not exist in the culture repertoire. In conclusion, it is thought that these results, which are mainly based on paratextual elements, can be strengthened with a thematic analysis based on textual elements.

Keywords: children's literature, culture repertoire, gender roles, egalitarian gender representations

1. Giriş

Toplumsal cinsiyet çalışmaları, kültürel çalışmalar ve çeviribilim arasında köprü kurulması yoluyla çeviriyi yalnızca dillerarası bir aktarım süreci olarak görmeyen disiplinlerarası bir yaklaşımın özellikle çeviribilimin bir alt alanı olan Feminist Çeviri Çalışmaları özelinde bir kez daha vurgulandığı söylenebilir. Feminist Çeviri Çalışmaları bağlamında önemli araştırmacılardan biri olarak bilinen Sherry Simon (1996) da çeviriyi

yalnızca dillerarası bir aktarım süreci değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel normların yeniden üretildiği bir alan olarak ele alır. Ona göre, çeviri sürecinde, kültürel kimlikler politik bir araç olarak kullanılabilir ve böylece toplumsal cinsiyet hiyerarşileri pekiştirilebilir (Simon, 1996). Çocuk kitapları ve bu kitapların çevirisi özelinde de söz konusu toplumsal cinsiyet temsillerinin bu eserlerde nasıl yer aldığı ve daha da önemlisi toplumsal normların ve toplumsal cinsiyet beklentilerinin çeviriler aracılığıyla nasıl yeniden inşa edildiği ya da bunlara nasıl meydan okunduğu çalışmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkar.

Çocuk kitaplarında yer alan toplumsal cinsiyet temsilleri, genç okurların, toplumsal cinsiyet normları ve kimliklerine ilişkin anlayışlarını şekillendirdiği için özellikle önemlidir. Çocukların özgün eserler kadar çeviri eserler üzerinden de bu temsillere maruz kaldığı düşünüldüğünde, çevirmenler, yayıncılar ve çeviri sürecinde yer alan diğer aktörlerin de bu süreçte çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir, çünkü söz konusu aktörler, önce eser seçimleriyle erek kültüre girecek eserler konusunda belirleyici olur, ardından da metin içi çeviri seçimleriyle kaynak metinde sunulan toplumsal cinsiyet temsillerini koruyabilir ya da değiştirebilirler. Alanyazında çevirmenin ve diğer aktörlerin oynadığı role ilişkin pek çok çalışma yer almaktadır. Örneğin, André Lefevere (1992), çeviri ve yeniden yazım süreçlerini kültürel ve ideolojik bir bağlamda ele aldığı çalışmasında, kaynak metin seçiminde ve metnin erek dile aktarımında çevirmenin rolünü vurgular. Feminist Çeviri Çalışmaları'nın bir diğer bilinen araştırmacılarından biri olan Luise von Flotow (1997) ise feminist çeviri stratejilerini ele aldığı çalışmasında, çevirinin toplumsal cinsiyet normlarını nasıl dönüştürebileceğine değinir ve çevirmenlerin toplumsal cinsiyet rollerini yeniden şekillendirme gücünü vurgular. Bu açılardan ele alındığında, çocuk yazını çevirisi ve Feminist Çeviri Çalışmaları kesişiminde bir çalışma yürütmek, çeviri metinlerin özgün yazın dizgelerini nasıl etkilediğini vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda çocuk kitaplarında kapsayıcılığı ve çeşitliliği teşvik eden sorumlu çeviri uygulamalarına duyulan ihtiyacı da vurgular.

Bu görüşlerden hareketle yürütülmekte olan tez çalışmasının bir bölümünü temel alan bu makalede, Türkiye'de yayımlanan özgün ve çeviri çocuk kitapları arasında toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan, bu rollere meydan okuyan, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin altını çizen eserler, bu konuda daha önce yayımlanmış akademik çalışmaları, eşitlikçi çocuk eserlerine ilişkin listeleri, Türkiye'de mızır ilan edilen kitaplara ilişkin haberleri ve kitap tanımları gibi metin dışı unsurları dikkate alarak tespit edilmiştir. 'Eşitlikçi çocuk yazını', 'feminist çocuk yazını' ve 'feminist children's literature' anahtar sözcüklerinin, çevrimiçi yayınevleri katalogları ve kütüphane veri tabanlarında aratılmasının ardından bir tür zincirleme yönlendirme metodu kullanılarak belirlenen özgün ve çeviri eserler temel alınarak iki ayrı bibliyografik liste hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı, bu listelerde yer alan bilgilerden yola çıkarak oluşturulan istatistikler temel alınarak özellikle çocuk yazınında yer alan eşitlikçi toplumsal cinsiyet temsilleri bağlamında, çeviri eserlerin Türkiye'nin kültür repertuarına katkısını tartışmaktır.

Söz konusu tartışmaya geçmeden önce çocuk yazını çevirisi, toplumsal cinsiyet temsili ve kültür repertuarı konularında kısa bir kuramsal arka plan sunmak yerinde olacaktır.

---

2. Çocuk Yazını, Çocuk Yazını Çevirisi, Toplumsal Cinsiyet Temsili ve Kültür Repertuarı

2.1 Çocuk Yazını, Çocuk Yazını Çevirisi ve Toplumsal Cinsiyet Temsili

Çocuk kitapları, çocukların toplumsal değerlere, dile ve hikâye anlatımına ilk maruz kaldıkları yerlerden biri olarak onların düşünme şekillerinin ve davranışlarının şekillenmesinde çok önemli bir rol oynar. Çocuk kitaplarının önemi yalnızca hayal gücünü ve duygusal gelişimi teşvik etmesinden değil, aynı zamanda ahlaki dersler ve kültürel normlar öğreten didaktik doğasından da kaynaklanmaktadır (Hunt, 1994; Nikolajeva, 1996). Çocuk yazını doğası gereği üretim, dağıtım ve tüketiminin tüm aşamalarında yetişkin tercihleri ile sürdürülmektedir. Olay örgüsünden okur kitlesinin yaş grubuna kadar yetişkinlerin müdahalesi altındadır. Bu yazın türü, toplumsal normlara göre neyin “normal” olduğunu ima eden ve nihai amacı çocuklara nasıl “çocuk gibi” olacaklarını öğreten metinleri kapsar (Nodelman, 1999, s. 77). Çocuklara öğretilmek istenen bu normların toplumsal cinsiyet normlarını da içerdiği sonucuna varılabilir. Çocuk kitapları, uzun bir süre boyunca, kız ve erkek çocuklara yönelik olmak üzere iki ayrı kategoride, her birinin belirli davranışları ve farklı zevkleri olduğu düşünülerek üretilmiştir. Bu kategoriler, metnin kendisinde, seri adında ya da metin dışı unsurlarda yer alabilir (Zanfabro, 2017, s. 2).

Russell, çocuk yazınının ilk örneklerinin, ozanlar ve hikâye anlatıcıları tarafından anlatılan masallar, balatlar, ninniler ve peri masalları olduğunu belirtir (1997, s. 4). Orta Çağ'da, genele baktığımızda, öncelikli amaç dini yaymak ve dil öğretmek olduğu için eğlendirmekten ziyade eğitici olan didaktik eserler vardı. Matbaanın gelişmesiyle birlikte bu eğitici eserler ve halk hikâyeleri daha çok sayıda çocuk tarafından okunmaya başlanmıştır (Hunt, 1994, s. 37). Hunt'ın (1994) da belirttiği gibi, geleneksel hikâyeler ve masallar da dahil olmak üzere çocuk yazınının bu ilk örnekleri, genellikle dönemlerinin toplumsal normlarını ve değerlerini yansıtan basmakalıp cinsiyet rollerini pekiştirmiştir (s. 41). Erkek karakterler, bu eserlerde, sıklıkla cesur, aktif ve becerikli olarak tasvir edilirken, kadın karakterler genellikle pasif ve kurtarılmak için erkek kahramanlara bağımlı bireyler olarak anlatılır (Hunt, 1994, s. 41). *Külkedisi* ve *Pamuk Prenses* gibi klasik peri masalları bu tasvirlerin örneklerindedir. Bu hikâyelerdeki kadın kahramanlar genellikle güzellikleri ve pasiflikleriyle tanımlanmakta, kurtuluşları ise evlilik ya da bir erkek kahramanın müdahalesiyle gerçekleşmektedir. Geleneksel masallarda yer alan bu tasvirlerin, kız çocuklarına pasifliği ideal bir davranış biçimi olarak benimsettiği ve ancak bir prensle evlenerek ya da bir prens tarafından kurtarılma yoluyla mutluluğun mümkün olduğu fikrini pekiştirdiği söylenebilir. Lieberman'ın (1972) da belirttiği gibi *Külkedisi* olmayı hayal eden bir çocuk, yalnızca prens tarafından seçilmeyi değil aynı zamanda büyük bir acı çeken bir kurban olmayı da hayal edebilir (s. 194). Bacchilega (1997) da geleneksel masallardaki bu anlatıların, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten güçlü bir ideolojik araç olduğunu savunur. Warner (1994) ise peri masallarının, özellikle kadınların toplumsal rollerini ve beklentilerini kalıplaştırarak nesiller boyu aktarılmasına aracılık ettiğini ifade eder. Bu ilk hikâyeler, diğer çalışmalarda da (Lieberman, 1972; Pekşen, 2012; Politis, 2022) belirtildiği gibi basmakalıp cinsiyet rollerine uyan

kahramanlar sunarak, çocukların kendi cinsiyet kimliklerinin oluşumunu ve toplumdaki yerlerini anlama biçimlerini etkileyebilir.

On dokuzuncu yüzyılda Sanayi Devrimi'nin getirdiği bireycilik, özgürlük ve milliyetçilik gibi yaygın fikirler çocuklara yönelik kitapları da etkilemiştir. Çocuk edebiyatında didaktizm hâlâ önemini korusa da Pierce, Dewey ve Maria Montessori gibi pragmatistlerin kuramları nedeniyle çocuklar belirli haklara sahip bireyler olarak görülmeye başlanmış ve bu kuramlar daha sonra çocuklar için yazılan kitapları etkilemiştir (Georgiou, 1969, s. 40-41). Kingsley'in *The Water Babies* (1862) ve Carroll'ın *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) kitaplarının yayımlanması ile Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönem "çocuk kitaplarının ilk altın çağı" olarak kabul edilir (Hunt, 1994, s. 59)². 1920'lerden itibaren macera, doğa ve arkadaşlık temaları öne çıkarken İkinci Dünya Savaşı sonrası fantastik kurgu ve bilim kurgu türleri popülerleşmiştir (Hunt, 1994, ss. 61-62). 1960'lardan sonra, sosyal ve kültürel değişimler sonucunda çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet, eşitlik ve çevre bilinci gibi konular ele alınmaya başlanmıştır (Nodelman, 1996). Günümüzde çocuk yazını küreselleşmenin de etkisiyle kapsayıcı anlatımlara, geçmişe oranla daha çok yer vermektedir.

Çocuk yazını çevirisi ve feminist çeviri çalışmaları ekseninde yürütülen analize geçmeden önce çocuk yazınında toplumsal cinsiyet temsilleri konusunda yapılan araştırmalardan doğrudan konumuzla alakalı olan birkaçına kısaca değinmek yerinde olacaktır. Söz konusu alanda son dönemlerde pek çok çalışma yapılmıştır. Örneğin, McCabe vd. (2011) tarafından yürütülen bir çalışmada 20. Yüzyıl'da ABD'de yayımlanan 5.618 çocuk kitabını incelenmiştir. Kitap başlıklarında, açıklamalarda ve hikâyenin içinde geçen ana karakterlerin temsilini inceleyen çalışmada erkek ve kadın dağılımına bakıldığında eşitsizliğin en belirgin görüldüğü yılların 1930'lar ve 1960'lar arasında olduğu anlaşıldığı gibi yetişkin veya insan olmayan karakterlerde cinsiyet rollerinin daha belirgin olduğu görülmüştür.

Casey vd. (2021) son 60 yılda yayımlanan çocuk kitaplarını ele aldığı çalışmasında ise erkek ve kadın karakterlerin dağılımlarını incelemiş ve kadınların ana karakter olarak temsilinde yıllar içinde bir artış olsa bile bunun erkek karakterlerle eşit olmadığını vurgulamıştır. Aynı şekilde, bu kez ödüllü çocuk kitaplarındaki kadın karakterlerin temsillerini inceleyen diğer akademik çalışmalar da kadın karakterlerin, erkeklere oranla daha az temsil edildiğini, bu durumun da toplumsal cinsiyet önyargılarını pekiştirebileceğini tespit etmiştir (Nilsen, 1971; Weitzman vd., 1972). Bu kitaplarda, çeşitli meslekleri icra eden erkek karakterler maceracı ve nispeten aktif olarak temsil edilirken, çoğunlukla eş ve anne olarak tasvir edilen kadın karakterler pasif bireyler olarak yer almaktadır. 1980 sonrası yapılan çalışmalar da benzer sonuçlar ortaya koymuştur (Albers, 1996; Allen vd., 1993; Collins vd., 1984; Kortenhaus & Demarest, 1993). Bahsedilen bu çalışmalar ve daha fazlası, bağımsız ve güçlü resmedilen erkek karakterlerin aksine kadınların ve kız çocuklarının genellikle bağımlı ve pasif karakter olarak temsil edildiğini göstermiştir. Erkek okurun, yani çocukların, bu temsilleri içeren

---

² Aksi belirtilmedikçe alıntıların Türkçe çevirisi, makalenin yazarlarına aittir.

---

metinler tarafından şekillendirilebileceği ve kendilerine atfedilen rolleri benimseyebileceği de bu çalışmaların sonuçlarında yer almıştır

Çocuk yazını, zamanla eşitlik ve kapsayıcılığa yönelik toplumsal normlardaki değişimlere uyum sağlamıştır. Hunt'ın (1994) değindiği gibi, feminizmin bu alandaki etkisi, sadece karakter ve anlatıları dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyarak cinsiyet eşitliğini ve eleştirel düşünceyi teşvik etmiştir (ss. 102-105). Bazı araştırmalar (örn. Hunt, 1994; Townsend, 1996), feminist hareketler öncesinde, çocuk kitaplarında erkeklerin genellikle cesur, kadınların ise pasif olarak tasvir edildiğini gösterirken; sonraki yıllarda yapılan çalışmalardan bazıları, feminist kuramların ve bunların yazındaki yansımalarının, bu genellemelere meydan okuyarak daha eşitlikçi bir anlatımın ortaya çıkmasını sağladığını göstermiştir. Bu çalışmaların bir kısmında, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve farkındalığı arttırmak için çocuk yazınının bir araç olarak önemi desteklenmektedir (Walsh & Leaper, 2020). Dinçkan ve Bozkurt'un (2021) da değindiği gibi, Astrid Lingren'in *Pippi Långstrump* [*Pippi Uzunçorap*] (1945) eseri gibi kitaplar (her ne kadar söz konusu eser feminist hareketin yoğun olarak hissedilmesinden önce kaleme alınmış olsa da) feminist etkinin ilk örneklerinden sayılabilir (s. 123). Pippi'nin karakteri, maceracı, güçlü ve son derece bağımsız olmasıyla yazındaki basmakalıp kız imgesinden ayrılır. Feminist etki, çocuk yazınında farklı kimliklerin temsil edilmesinin önemini de vurgulamış ve çocuk yazınında farklı ırk, sınıf ve sosyal kategorileri kapsayan örneklerin de ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Farklı kesimlerden çocukların kendilerine benzer bu temsilleri görmeleri, kendi hikayelerinin geçerli olduğunu bilmelerini sağlar (Dinçkan & Bozkurt, 2021, ss. 119-125). Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanmasını ve kapsayıcı anlatımın yaygınlaşmasına yol açar. Toplumsal normları sorgulayan, adalet ve eşitlik temalarını vurgulayan bu anlatımlar çocuklara eleştirel düşünmeyi öğretir. Bunun yanında, feminist temalar içeren hikâyeler cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili engellerle karşılaşan ve bunların üstesinden gelen karakterleri sunarak çocuklara bu karakterlerle empati kurmayı da öğretebilir. Örneğin, Elena Favilli ve Francesca Cavallo'nun *Asi Kızlara Uykudan Önce Hikayeler* (2017) kitabı çeşitli ırk, din, cinsel tercih ve sosyal çevreden kadının başarı hikâyesini anlatır. Bu biyografiler çocuk okurlara ilham verebilir. Yapılan son çalışmalar, belirli anlatı, tema ve biçimlerin toplumdaki ataerkil cinsiyet normlarının yapı sökümüne yardımcı olabileceğine değinmektedir (Casey vd., 2021; Demirhan, 2022; Dinçkan & Bozkurt, 2021; McCabe vd., 2011). Çocuk yazınında kadın kahramanların tasviri zaman içinde değişmiş ve toplumsal cinsiyet rollerinin basmakalıp temsillerine meydan okuyan daha fazla kitap üretilmeye başlanmıştır. Bu metinlerdeki kadın kahramanlar, fikirlerini özgürce ifade eden aktif karakterlere dönüşmüştür. Aynı şekilde erkek karakterler de kendilerine atfedilen toplumsal cinsiyet rollerinin dışında eşitlikçi bir bakış açısıyla yansıtılmaya başlanmıştır.

Çocukların gelişiminde bu denli önemli olan çocuk kitaplarının çevirisi de son derece titizlikle yapılması gereken bir alan olarak ortaya çıkar. Çocuk yazını çevirisi, çevirmenin bir yandan kaynak metnin iletisini korurken bir yandan da metni erek kitlenin eğitimsel ve kültürel bağlamına uyarlaması arasında bir denge kurmasını gerektirir (Lathey, 2016). Toplumsal cinsiyet temsilleri ve roller söz konusu olduğunda, bu dengeyi sağlamak özellikle önemlidir. Çünkü çeviriler, var olan ideolojileri güçlendirme ya da

onlara meydan okuma potansiyeline sahiptir (Stephens, 1992; O'Sullivan, 2005). Oittinen (2000), çocuk yazını çevirisinin, çevirmen ile kaynak metin, çevirmen ile çocuk/genç okur ve okur ile metin arasında gerçekleşen bir sosyal etkileşim olduğunu belirtir (s. 61). Çeviri süreci, kaynak metin seçiminden, eserin okurla buluşmasına kadar birçok etkileşimi barındırır. Lefevere'in (1992) hamilik kavramına göre, çeviri süreci sadece çevirmen tarafından değil, aynı zamanda yayıncılar, editörler ve siyasi ve kültürel kurumlar dahil olmak üzere daha geniş bir güç ağı tarafından şekillendirilmektedir. Bu taraflar, çevrilecek kaynak metnin seçimi ve onun toplumsal norm ve değerlerle uyumlu aktarımı üzerinde kontrol sahibidir. Bu yüzden, toplumsal rollerin sorgulandığı eserler çevrilmek için seçilmeyebilir veya çeviri sürecinde erek kitlenin didaktik veya ahlaki beklentileriyle uyumlu olmasını sağlamak için metin üzerinde değişiklikler yapılabilir (Lefevere, 1992, ss. 14-15). Bir diğer yandan ise, eşitlikçi görüşler içeren metinler de çevrilmek için seçilebilir ve çeviri süreci bu görüşlerle uyum içerisinde ilerleyebilir. Lefevere, kontrol etme gücünü yalnızca negatif bir baskı unsuru olarak değil, aynı zamanda üretici bir doğaya sahip pozitif bir durum olarak da açıklar (1992, s. 15). Bu sebeple, eşitlikçi çocuk yazını çevirisinde etkili olan süreçler üzerinde çalışmalar yapılması önemlidir.

2.2 Kültür Repertuarı

Çevirinin bu değişimdeki rolü üzerine yoğunlaştığımızda aklımıza Even-Zohar'ın kültür repertuarı kavramı gelir. Even-Zohar'ın (1990) değindiği üzere heterojen doğası sebebiyle sosyo-semiyotik sistemlerin, yani insan gruplarının, tek bir repertuarı yoktur, aksine farklı repertuarlar bir arada bulunur. Bunlardan biri baskın hale gelebilir ancak bu durum kalıcı değildir. Baskın repertuar yetersiz kaldığında farklı sosyal kümelerde diğer repertuarlar öne çıkabilir. Bir kültür yeterince olgunlaştığında ise çeşitli repertuarlar geliştirir ve bu durumlarda dışardan yenilerini almaya ihtiyaç duymaz ve mevcut unsurları bir döngü şeklinde tekrar kullanabilir. Ancak bazen mevcut seçeneklerin tıkanması sebebiyle, komşu ve erişilebilir repertuarlardan ödünç unsurlar alınarak uyarlanabilir (Even-Zohar, 1997, ss. 21-22). Kültür repertuarlarının hem anonim olarak hem de belirli bireylerin arzuları doğrultusunda oluşturulabileceğini belirten Even-Zohar kurumların bu kültürel repertuarların şekillenmesinde rol oynadıklarının altını çizer (Even-Zohar, 2002, s. 168). Bu kurumların ve bireylerin amaçları kültürü kontrol etmek olduğu için repertuarların şekillenmesinde rol oynarlar ve genellikle mevcut repertuarı koruma eğilimindedirler (Even-Zohar, 1997, s. 27). Çeviribilim çerçevesinde, yayınevlerinin, editörlerin ve çevirmenlerin, tıpkı repertuar oluşturulmasında rol oynayan kurum ve bireyler gibi, metinlerin erek kültüre tanıtılmasında önemli figürler olduğu sonucuna varılabilir. Kaynak metin seçimiyle başlayan süreç çevirmen stratejilerinin de etkisiyle mevcut repertuarları etkileyebilir. Bir repertuarın dinamik ve yeniliklere açık yapısı nedeniyle çeviri metinler hem erek kültür repertuarının gelişmesine katkıda bulunabilir hem de mevcut repertuar ile rekabet edebilir. Çocuk yazını kapsamında, Türkiye'deki kültür repertuarının oluşumunda, çeviri eserlerin katkısı ve özgün yazını nasıl etkilediği tartışmaya değer bir konudur. Bu konuda yapılan çalışmalar (Okuyuz, 2017; Dinçkan & Bozkurt, 2021, vb.) çevirilerin, Türkiye'nin kültür repertuarında yeni bir türün oluşturulmasına katkıda bulunduğunu ve özgün yazını

---

etkilediğini belirtmiştir. Örneğin, Türkiye’de çocuk yazını örneklerinin ilk çıkışının Tanzimat dönemine uzandığı belirtilmektedir (Gökşen, 1985; Kıbrıs, 2006; Neydim, 2020, Yalçın & Aytas, 2005). Bu dönemde, dünya yazınından yapılan *Robinson Crusoe* ve *Gülliver’in Seyahatleri* çevirileri ile Jules Verne ve La Fontaine’den yapılan çeviriler, çocuk yazınının ilk örneklerini oluşturmuştur (Yalçın & Aytas, 2005, p. 24). Bu ilk örneklerin ardından yapılan çevirilerin de kültür repertuarındaki bir boşluğu doldurarak özgün yazın için model teşkil ettiği düşünülebilir.

3. Yöntem ve Araştırma Planı

Geleneksel olmayan cinsiyet rollerinin yer aldığı çocuk kitaplarının Türkiye’nin yazın çoğuldizgesi içindeki yerini analiz etmek ve Türkiye’deki kültür repertuarının özellikle son yirmi yıllık dönemde hem çeviri hem de özgün eserler bağlamında nasıl etkilendiğini tartışmak için derlem temelli betimleyici bir yöntemin kullanıldığı bu çalışma, bu cinsiyet rollerinin dahil edildiği çocuk kitaplarının özgün ve çeviri olmak üzere iki bibliyografik listesine yer verir. Söz konusu listeleri oluşturmak, başka bir deyişle, Türkiye’de yayımlanan ve geleneksel olmayan cinsiyet rollerini içeren çeviri ve özgün kitapları tespit etmek için Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulunca muzır ilan edilen kitap listeleri, eşitlikçi çocuk yazınına ilişkin çevrimiçi yayımlanan listeler ve çocuk yazınında toplumsal cinsiyet temsili temel alınarak yapılan akademik çalışmalar (Demirhan, 2022; Dinçkan & Bozkurt, 2021; Güzelyurt, 2020) özellikle baz alınmıştır. Söz konusu akademik çalışmalar, Türkiye’de çocuk yazınında eşitlikçi anlatıları, geleneksel olmayan cinsiyet rollerini veya cinsellik temsili içeren eserleri araştırır. Güzelyurt (2020), okul öncesi çocuk kitaplarını cinsel eğitim açısından inceler ve bu konuların ele alınışındaki güçlü ve zayıf yönleri tespit ederken, Demirhan (2022) da Türkiye bağlamında, çocuk yazınında erek metinlerdeki cinsellik eğitiminin erek metinlere nasıl aktarıldığını araştırır. Dinçkan & Bozkurt (2021) ise araştırmalarında çeviri ve özgün eserlerin Türkiye’deki eşitlikçi çocuk edebiyatının gelişimindeki rolünü karşılaştırmalı olarak inceler. Ayrıca, bu çalışmalardan hareketle, benzer eserleri tespit etmek için, ‘eşitlikçi çocuk yazını’, ‘feminist çocuk yazını’ ve ‘feminist children’s literature’ anahtar kelimeleri, çevrimiçi yayınevi katalogları ve kütüphane veri tabanlarında aratılmış, özellikle farklı platformlarda yayımlanan kitap tanıtımları, yazar röportajları gibi metindışı unsurlar bu anahtar ifadeler gözetilerek taranmıştır. Oluşturulan iki listede yer alan eserler incelendiğinde ise -daha önceki yıllarda karşılaşılan münferit örnekler bir kenara bırakıldığında- özellikle 2000’li yıllarda, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan ve onlara meydan okuyan farklı yaş grupları için yazılan çocuk kitaplarında bir artış gözlemlenmiştir. Söz konusu kitapların artışının hızla devam ettiği göz önünde tutularak, oluşturulan listelerin belli bir dönem ile sınırlandırılması ihtiyacı doğmuş, dolayısıyla bu eserlerin Türk kültür repertuarına yoğun olarak ilk girmeye başladığı 2000 yılı ile yürütülmekte olan ana çalışmaya veri sunacak olan bibliyografya analizinin tamamlandığı 2022 yılı aralığı listeleri oluşturmak için belirlenmiştir. Yukarıda adı geçenler arasında özellikle Dinçkan ve Bozkurt’un kaleme aldıkları kitap bölümü, bu makale için ilk verileri toplarken yol gösterici olmuştur. Söz konusu kitap bölümünde listelenen özgün ve çeviri eserlere (toplamda 58 eser) ek olarak, bu araştırmada listelere pek çok yeni eser eklenmiştir (yeniden çeviriler ve yeniden basımlar hariç toplamda 171

eser). Ayrıca ayrıntılı yapılan makro incelemelere ek olarak tematik analiz yapılarak paralel derlem temelli bir araştırma yürütülmüştür³.

Söz konusu akademik çalışmalar ve veri tabanları taranırken, listeye eklenecek eserleri tespit etmek amacıyla iki kriter özellikle göz önünde tutulmuştur. Bu kriterlerden ilki yaş aralığıdır. Bir önceki kısımda da belirtildiği üzere çocuk kitapları ifadesinde yer alan “çocuk” kavramının nereye denk geldiği tartışmalı bir konudur. Bu sınırı çizmek üzere, belirlediğimiz yaş aralığı kriterine göre: 1) Eserlerde yer alan, yazar, yayıncı ve/veya çevirmen tarafından yazılan ön söz ve sonsöz, arka kapak yazısı ve/veya kitap tanıtım yazısı gibi metindışı unsurlarda erek okurun çocuklar olarak belirtilmiş olması 2) Eserlerin, çocuk serilerine/dizilerine dahil edilmiş veya kitabın üzerinde ya da çevrimiçi tanıtım yazılarında erek okur yaş aralığının belirtilmiş olması önem kazanmaktadır. Okur yaş aralığı belirtilen eserlerde, hangi yaş aralığının listelere dahil edileceğine karar vermek üzere, The Young Adult Library Services Association tarafından belirlenen Gençlik Edebiyatı okur yaş aralığı temel alınmıştır. Bu yaş aralığının altında kalan eserler, -yaş aralığı belirtilen kitaplar için geçerli olmak üzere- bir başka deyişle, 12 yaş altı okurlar için yazıldığı belirtilen eserler, listeye dahil edilmiştir⁴.

Listeler belirlenirken göz önünde tutulan ikinci kriter ise, eşitlikçi çocuk yazının sınırlarını tematik olarak belirlemeye yöneliktir. Buna göre, ele alınan eserler ya 1) Tipik olarak karşı cinsiyetle ilişkilendirilen rolleri, duyguları ve davranışları üstlenen karakterlerin temsiline yer vermekte ya da 2) Çocuklara bedenlerini, nasıl dünyaya geldiklerini ve ergenlik dönemlerinde onları bekleyen değişiklikleri açıklayan anlatılar içermektedir. Birinci başlıkta yer alan tipik olarak cinsiyetle ilişkilendirilen rol, duygu ve davranışların ne olduğu konusunda fikir birliğine varmak adına bu alanda yapılan diğer araştırmalarda belirlenen kriterlerden yararlanılmıştır⁵. Eserlerin, bu kriterlere uygunluğunun tespiti için kitap tanıtımları, arka kapak yazıları, ön sözler, röportajlar gibi metindışı unsurlar incelenmiştir⁶. Başka çalışmalarda eşitlikçi çocuk yazınına dahil edilmesine rağmen bu kriterlere uygun olmayan eserler bibliyografik listelerden çıkartılmıştır. Tez çalışmasının ön verilerine dayanan bu araştırma sonucunda, bu çalışmanın yayımlandığı tarih itibarıyla, bulgular kısmında ayrıntısıyla ele alınacağı üzere (yeniden basımlar, vb. çıkartıldığında) 121 adet çeviri ve 51 adet özgün eser tespit edilmiştir.

Özgün ve çeviri eserlerin, kültür repertuarını ne yönde etkilediğini belirleyebilmek için bibliyografik listelerdeki yayın yılları, yayınevleri, kaynak diller,

³ Bu makalenin temelini oluşturan tez çalışmasında tematik analiz yürütülmüş, ancak münferit örnekler dışında makalede bu analize ayrıntılı şekilde yer verilmemiştir.

⁴ The Young Adult Library Services Association (YALSA) tarafından Gençlik Edebiyatı okur yaş aralığı 12-18 olarak belirtilmektedir. <https://www.ala.org/yalsa/guidelines/whitepapers/yalit>

⁵ Yararlanılan kaynaklar arasında özellikle öne çıkan iki çalışma için bkz. Brugeilles, C., et al. (2002). Male and female characters in illustrated children's books or how children's literature contributes to the construction of gender. *Population (English Edition, 2002-)*, 57 (2), 237-267 ve Kortenhaus, C. M. ve Demarest, J. (1993). Gender role stereotyping in children's literature: An update. *Sex Roles: A Journal of Research*, 28 (3-4): 219-232.

⁶ Analizi güçlendirmek adına, temel alınan tez çalışmasının sonraki bölümlerinde, ilk analiz sonucunda ortaya konan kategorilerin her birinden seçilen temsili örnekler içinde yer alan metinçi unsurlar incelenerek ayrıca bir tematik analiz daha yürütülmekte, ancak makalede bu analize yer verilmemektedir.

yazarlar, çevirmenler (çeviri kitaplar için), çizerler detaylı bir şekilde incelenmiştir. İncelenen kategoriler arasından özellikle yayın yılları (çeviri yazının özgün yazını etkileyip etkilemediğini görmenin yollarından biri olarak) ve yayınevleri (özellikle hangi yayınevlerinin eşitlikçi çocuk yazınına külliyatlarında yer verdiğini anlamak amacıyla) bu çalışmada ayrıntılı olarak anlatılacaktır. Ayrıca, geleneksel olmayan cinsiyet rolleri temsillerinin özgün ve çeviri eserlerde nasıl ele alındığını da görmek önemli olacaktır. Bu bağlamda, listelerdeki eserler incelenerek, söz konusu kitaplar toplumsal cinsiyet rollerini sorgulama biçimlerine göre kategorilendirilmiş ve bu kategoriler analiz kısmında listelerden örnekler verilerek anlatılmıştır. Bibliyografik listelerdeki veriler Evan-Zohar'ın kültür repertuarı kavramı çerçevesinde Türkiye çocuk yazını dizgesi kapsamında tartışılmıştır.

4. Bulgular ve Tartışma

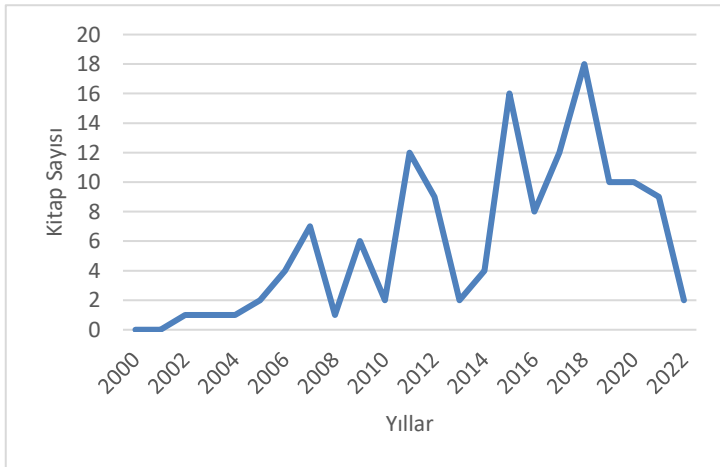
Özgün ve çeviri eserlerin, kültür repertuarını ne yönde etkilediğini belirleyebilmek için bu makalenin dayandığı ana çalışmada bibliyografik listelerdeki yayın yılları, yayınevleri, kaynak diller, yazarlar, çevirmenler (çeviri kitaplar için), çizerler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu makalede ise özellikle çeviri ve özgün eser yayın yılları ve yayıncılar ele alınarak, inceleme sonucunda ortaya konan kategoriler ayrıntılı olarak aşağıda anlatılacaktır. Bu bilgiler geleneksel olmayan cinsiyet rollerine yer veren çeviri çocuk yazınının 2000-2022 yılları arasında Türkiye'deki gelişimini ve özgün yazını hangi açılardan etkilediğini anlamak için önem taşır. Bu bağlamda kültür repertuarı ve çocuk yazınında toplumsal cinsiyet temsili temelinde verilerin tartışılmasına geçmeden farklı alt başlıklar altında bulguları paylaşmak yerinde olacaktır.

4.1 Yayın Yılları ve Yayıncılar

Bu kısımda sırasıyla, çeviri eser yayın yılları, özgün eser yayın yılları, çeviri eser yayıncıları ve özgün eser yayıncıları hakkındaki bilgiler verilecektir.

Şekil 1

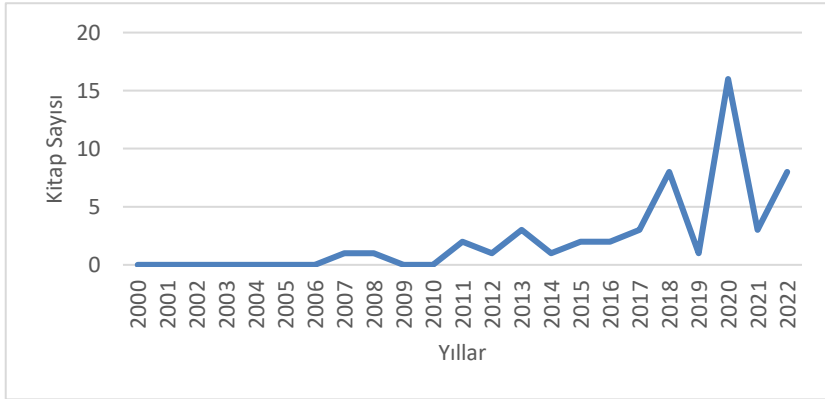
Çeviri Eserlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 1’de de görüldüğü üzere toplamda 121 farklı çeviri eserin ve 16 yeniden çeviri veya aynı çevirinin farklı yayınevi tarafından tekrar basımının 2000 ile 2022 yılları arasındaki dağılımı incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda, 2000 yılından 2022 yılına kadar, Türkiye’de geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine yer veren çeviri çocuk yazını yayınlarının farklı örüntüler gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle incelenen eserler temelinde, 2000 ve 2001 yıllarında bu yazın türünde çeviri olarak basılmış yayına rastlanmamıştır. Çeviri yayın sayısı 2002’den itibaren kademeli olarak artmaya başlamış, 2015 ve 2018’de sırasıyla 16 ve 18 yayına önemli sayılara ulaşmış ve bu yıllar en üretken yıllar olmuştur. Ortalama kitap sayısı hesaplandığında, 2000’den 2022’ye kadar geçen dönemde, yılda yaklaşık 5,96 yayın yapıldığı görülebilir. Sadece yayın yapılan yıllara (2002-2022) odaklanıldığında, ortalama kitap sayısı, yıllık yaklaşık 6,52 yayına yükselmekte ve bu da genel olarak istikrarlı bir yükseliş olduğunu göstermektedir. 2000-2009 yılları arasında yılda ortalama 2,3 yayına toplam 23 kitap yer alırken, 2010-2019 yılları arasında 101 yayın ve yılda ortalama 10,1 yayına önemli bir büyüme yaşanmıştır. 2020’lerin başında (2020-2022), 3 yılda 13 yayın ve yılda ortalama 4,33 yayına bir düşüş gözlemlenmektedir.

Şekil 2

Özgün Eserlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2’de belirtildiği üzere, yayımlanan özgün eserlerin yıllara yayılan grafiğini incelediğimizde, genel olarak durgun geçen 2000-2010 yıllarından sonra bir artış başladığı söylenebilir. Daha detaylı analiz edildiğinde, 2000 ile 2022 yılları arasında Türkiye’de özgün olarak yayımlanan, geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerini içeren 51 eser ve bir eserin farklı yayıncı tarafından tekrar basımı olmak üzere toplamda 52 eser göze çarpmaktadır. Şekil 2’de görüleceği üzere, 2000’den 2006’ya kadar olan ilk yıllarda bu tür yayınların hiç olmaması, bu alana başlangıçta odaklanılmadığını veya ilgi gösterilmediğini yansıtabilir. İlk eserler 2007 ve 2008 yıllarında ortaya çıkmıştır. İncelenen dönemin tamamında, yıllık ortalama yayın sayısı yaklaşık 2,26’dır. Ancak, sadece 2007’den itibaren aktif yıllar incelendiğinde, bu oran ortalama yılda 3,25 yayına yükselmektedir. 2010 ile 2017 yılları arasında yavaş bir büyüme görülse de asıl yükseliş

2017 yılından sonra başlamıştır. Bu durum, bu türün ilgi çekmeye başladıktan sonra nispeten istikrarlı bir varlık sürdürdüğüne de işaret eder. En önemli büyüme, yayın sayılarının arttığı 2018 ve 2022 yılları arasında gerçekleşmiştir. 2018 ve 2022 yılları sekizer yayınlı önemli yıllar arasındayken, 2020 yılı 16 yayınlı en çok kitap tespit edilen yıl olmuştur. Bu artış, 2019'daki bir yayından sonra 2020'de 16 yayınlı tablodaki en dramatik artış olarak göze çarpmaktadır.

2000 ile 2022 yılları arasında, 52 özgün esere karşılık, 16 tanesi yeniden çeviri veya mevcut çevirinin farklı yayıncı tarafından tekrar basılması olmak üzere toplamda 137 çeviri kitap yayımlandığı görülebilir. Bu, çeviri eserlerin özgün eserleri önemli bir farkla geride bıraktığını göstermektedir. Çeviri ve özgün eserlerin yıllara dağılımı karşılaştırıldığında, 2000 ve sonrasında yayımlanan ilk çeviri eserin 2002'de ve özgün eserin 2007'de yayımlandığı görülür. Bu duruma bakıldığında, 2000'li yıllardaki ilk örneğin çeviri eser olduğu ve özgün eserin beş yıl sonra yayımlandığı anlaşılabilir. Sadece yayınların tespit edildiği, aktif yıllar dikkate alındığında, yıl başına basılan ortalamalar, çeviri kitaplar için 6,52 ve özgün kitaplar için 3,25 'tir. Bu durum, her iki yazın türünde de büyüme yaşanırken, çeviri eserlerin daha yüksek bir yayın oranını koruduğunu göstermektedir. Çeviri kitaplar için en yoğun dönem 2015-2018 yılları arasındadır. 2015 ve 2018 yılları sırasıyla 16 ve 18 yayınlı en yüksek yayın sayılarına sahiptir. Özgün kitaplar için ise en yüksek yıl 16 yayınlı 2020 olmuştur. Bu durum, çeviri eserlerin özgün eser yazımını etkilemiş olabileceğini gösterebilir. Ayrıca hem çeviri hem de özgün eserlerin 2010'ların sonlarına doğru önemli bir büyüme kaydetmesi, bu dönemde eşitlikçi yazına daha fazla odaklanıldığını göstermektedir. Grafiklerde dikkat çeken bir diğer husus da sürekli bir artış yerine yıllar içerisinde iniş ve çıkışların gözlemleniyor olmasıdır. Çeviri eserlerdeki dalgalanmalar genellikle uluslararası eğilimlerin, çeviri politikalarının ve yayıncıların stratejik tercihlerinin sonucu olabilirken, özgün eserlerdeki dalgalanmalar yerel yazarların üretkenliğinden ve kültürel ihtiyaçlardan etkilenmektedir.

Listelerde yer alan eserleri yayıncıları açısından incelemek de önemli veriler sunacaktır, çünkü yayınevleri, kültür repertuarına katılacak eserleri seçme konusunda en önemli taraflardan birini oluşturur. Çevirmek üzere kaynak metnin seçilmesinden, çeviri sürecine ve ardından erek kitleyle buluşmasına kadarki tüm adımlarda yayıncıların etkisi vardır (Lefevere, 1992, s. 14). Bu sebeple yayıncı tercihleri, çoğuldizgeye katılacak çeviri ve özgün yazın ürünlerinin ne olduğu hususunda etkili olduğu kadar repertuarda eğilim oluşturma ve onu sürdürme hususunda da etkilidir. Bibliyografik listelerde yer alan çeviri kitaplar hem küçük hem de büyük ölçekli toplam 45 farklı yayınevi tarafından basılmıştır. Bu yayınevlerinin dört ve dörtten fazla kitap yayımlayanları Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1

Çeviri Eser Yayıncıları

Yayınevleri	Çeviri Eser Sayısı
Can Yayınları	17
Martı Yayınları	13
İş Bankası Kültür Yayınları	11
Pegasus Yayınları	9
YKY	8

Nota Bene Yayınları	7
Büyülü Fener Yayınları	6
Güldünya Yayınları	6
Doğan Egmont Yayıncılık	4
İthaki Yayınları	4
Kanat Yayınları	4

Yapılan analizde, Can Yayınları toplam 17 kitapla en çok çeviri kitap yayımlayan yayınevi olarak öne çıkmaktadır. Listedeki kitapların tamamı Can Çocuk dizisinin bir parçası olarak basılmıştır. Bu kitapların arasında 12 kitaplık bir kitap serisi ve buna ek olarak 5 farklı kitap bulunmaktadır. Martı Yayınları 13 kitapla en çok kitap yayımlayan ikinci yayınevi olarak tespit edilmiştir. Basılan kitapların 12 tanesi biyografik anlatıların yer aldığı Martı Çocuk dizisinin parçası olarak çıkan bir kitap serisinin bir parçasını oluşturmaktadır. İş Bankası Kültür Yayınları, 8 kitaplık bir seri ve 3 seri dışı eserle toplam 11 kitapla üçüncü sırada yer almaktadır.

Bu noktada bazı önemli hususların altını çizmek gerekir. Örneğin, Pegasus Yayınlarının yayımladığı kaynak dili İsveççe olan 8 tane eserin tamamı Ali Arda tarafından çevrilmiştir. Ancak burada dikkat çeken asıl husus Arda'nın çevirilerinin daha önce başka yayınevleri tarafından da basılmış olmasıdır. Örneğin, listedeki ilk 3 kitabın dahil olduğu *Kumkurdu* serisi ele alınacak olursa, Pegasus'tan önce Arda'nın çevirisinin İthaki, Kanat ve Adrena yayınları tarafından basıldığı görülür. Bu durum, Pegasus'un yayımladığı kaynak dili yine İsveççe olan *Ellika Tomson'un Keşif Günlüğü* ve *Pippi Uzunçorap* kitapları için de geçerlidir. Pegasus Yayınları örneğinde olduğu gibi, listede yer alan kitapların arasında, mevcut çevirinin yıllar içinde başka yayınevleri tarafından basıldığı veya yeniden çevrildiği başka eserler de vardır. Bu da yayınevlerinin bastığı eser sayısını etkilemektedir. Aynı çevirmenin farklı yayınevlerinden basılan çevirilerine ek olarak yeniden çevrilen kitaplar da olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, İthaki Yayınları'nın Deniz Canefe çevirisiyle 2007'de yayımladığı *Ronja: Haydut Kız* eseri, Ali Arda'nın yeniden çevirisiyle *Haydudun Kızı Ronja* ismiyle 2020'de Pegasus tarafından basılmıştır. Benzer şekilde, *Ben Nereden Geldim?* kitabının kültür repertuarına girişi Sistem Yayıncılık'ın 2009'da yayımladığı çeviriyle olmuştur. Sonrasında ise Agora Kitaplığı'nın Osman Akınbay'ın yeniden çevirisiyle aynı eseri 2015'te tekrar yayımladığı görülür.

Pegasus Yayınları'nın ardından gelen Yapı Kredi Yayınları ise Almanca, Fransızca ve İtalyanca kaynak metinlerden yapılan 8 çeviriyle öne çıkmaktadır. Nota Bene Yayınları tamamı İspanyolcadan çevrilen 7 kitapla listede yer almaktadır. Büyülü Fener Yayınları ve Güldünya Yayınları altışar kitapla listede yer alırken, Doğan Egmont Yayıncılık, İthaki Yayınları ve Kanat Yayınları dörder kitapla öne çıkmaktadır. Tabloda yer verilen 11 yayınevi haricinde çalışmada 34 farklı yayınevi daha tespit edilmiştir. Bunlar arasında, Ayrıntı Yayınları, Beta Kids, Epsilon Yayınevi, Hep Kitap, Mavibulut Yayıncılık, The Kitap Yayınları, Yabancı Yayınları gibi yayınevleri yer almaktadır. Bu sonuç, geleneksel cinsiyet rollerini sorgulayan çeviri eserlerin önemli sayıda yayıncı tarafından repertuara dahil edildiğine işaret eder.

Toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan özgün eserleri yayımlayan yayıncılara ise Tablo 2’de yer verilmiştir. Bu yayınevlerinin özellikle iki ve ikiden fazla kitap yayımlayanları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 2

Özgün Eser Yayıncıları

Yayınevleri	Özgün Eser Sayısı
Can Yayınları-Can Çocuk Dizisi	7
Can Yayınları-Odeabank	5
Acayip Kitaplar	3
Uğurböceği Yayınları	3
YKY	3
Abm Yayınevi	2
Eğiten Kitap	2
Erdem Yayınları	2
Günüşiği Kitaplığı	2
Hep Kitap	2
Kırmızı Kedi Yayınevi	2
Mavibulut Yayıncılık	2
Yediveren Yayınları	2

Özgün eserlerin bibliyografik listesindeki yayıncılar incelendiğinde, 27 farklı yayınevini yer aldığı görülebilir. Yayımlanan kitap sayısı incelendiğinde, Can Yayınları’nın Can Çocuk dizisi altında 7 kitapla yer aldığı ve yine Can Yayınları’nın Odeabank ile yaptığı iş birliği sonucunda 5 kitaplık bir seri yayımladığı ve bu bağlamda Can Yayınlarının özgün eserler basan yayınevleri arasında da başı çektiği görülebilir. Odeabank iş birliğiyle yayımlanan kitapların yer aldığı söz konusu seri, *Eşit Masallar* projesi olarak, masalların eşitlikçi bir bakış açısıyla yorumlandığı kitaplardan oluşur. Listedeki kitaplardan farklı olarak, bu beş kitap ücretsiz bir şekilde edinilebilir, dijital kopyaları indirilip sesli kitapları dinlenebilir ve işaret dili anlatımıyla videoları izlenebilir. Hatta, daha fazla çocuğa ulaşmak amacıyla 2021 yılında başlatılan tiyatro projesiyle de bu masallardan hareketle hazırlanan tiyatro oyunları sergilenmiştir. Hem anlatı hem de eserlere ulaşılabilirlik konusunda kapsayıcı bir yaklaşımla ortaya konan bu projede, Can Yayınları’nın eşitlikçi çocuk yazınında özgün eserler yayımlayarak kültür repertuarına katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür. Çeviri çocuk yazınında bahsedilen 17 kitabı da dahil ettiğimizde de Can Yayınları’nın toplam 29 kitapla eşitlikçi çocuk yazınına katkıda bulunduğu görülür. Listede, üçer kitapla yaptıkları katkılarıyla Acayip Kitaplar, Uğurböceği Yayınları ve YKY da bulunmaktadır. Acayip Kitaplar tarafından yayımlanan üç kitap, tarihsel kadın karakterlerin biyografilerine yer verirken, Uğurböceği Yayınları iki biyografik kitapla listede yerini almıştır. Yapı Kredi Yayınları ise, ikisi geleneksel olmayan aile dinamiklerini içeren ve diğeri de geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmayan bir kız çocuğunun hikâyesini anlatan toplam üç eser yayımlamıştır. Tablo 2’de yer alan diğer yayıncılar ikişer kitapla geleneksel olmayan cinsiyet rollerinin Türkiye’deki temsiline katkıda bulunmuşlardır.

Her iki tabloda da yer alan tüm yayınevleri kıyaslandığında, Can Yayınları gibi bazı yayınevlerinin her iki grupta da yer aldığı görülebilir. Bu ortak payda, bu yayıncıların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyan hem çeviri hem de özgün eserleri kültür repertuarına kattıklarını ve Türkiye’de eşitlikçi çocuk yazınına beslemeye yardımcı olduklarını gösterebilir.

4.2 Kategoriler

Yukarıda değinilen kriterlere göre belirlenen özgün ve çeviri eserler için oluşturulan listelerdeki kitaplar, tanıtım yazıları, arka kapak yazıları, ön sözler ve yazar ve çevirmenlerle yapılan röportajlar gibi metin dışı unsurlar göz önünde tutularak incelendiğinde, bunların toplumsal cinsiyet rollerine farklı şekillerde meydan okudukları tespit edilmiştir. Örneğin kimi kitapların güçlü ve bağımsız kadın karakterlere yer verirken, bazılarının kuir bireylerin biyografik anlatılarına değindiği gözlemlenmiştir. Daha ayrıntılı örnekler vermek gerekirse, söz konusu eserlerde, bir prenses kurtarılmayı beklemeden kendi macerasına atılmakta veya bir kadın karakter bilim insanı veya tamirci olarak tasvir edilmekte, dolayısıyla bu durum kalıp yargıların aksi bir görüntü çizmektedir⁷. Aynı şekilde, bazı eserlerde de bir oğlan çocuğu bale dersi alırken veya ağlarken tasvir edilerek toplumsal cinsiyet rollerinin dışında resmedilmektedir. Kuir anlatılarda ise, aynı cinsiyetten ebeveynlerin bulunduğu aile tasvirleri ve ikilik dışı cinsel kimliklerin tasvirleri⁸ göze çarpmaktadır. Buna ek olarak, toplumsal olarak ebeveynlere biçilen anne ve baba rollerinin değiştiği veya eşitlikçi bir tutumla ele alındığı kitaplar yine yapılan araştırmada görülmüştür. Listelerdeki çocuk kitaplarının çoğunun resimli/çizimli olduğu göz önünde bulundurulduğunda çocukların sadece metin yoluyla değil görseller yoluyla da bu eşitlikçi anlatılara maruz kaldığı bilindiğinden görseller de dikkate alınarak her iki liste için kategorileme yapılmıştır. Bu tespit sonucunda çeviri ve özgün olmak üzere tüm kitaplar, eşitlikçi cinsiyet rollerinin çocuk yazınında nasıl temsil edildiğini açıklayan beş kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler kadın/erkek karakterlerin kitaplarda, kendilerine geleneksel olarak atfedilen rolleri hangi şekilde sorguladıkları incelenerek ortaya konmuştur. Her iki listede de ortak olan kategoriler sırasıyla şu şekilde yer almaktadır: 1) Geleneksel olmayan kadın karakterler, 2) Geleneksel olmayan erkek karakterler, 3) Geleneksel olmayan aile dinamikleri, 4) Cinsiyet ve beden keşfi, 5) LGBTQ+ temaları. Listedeki birçok kitabın, bu beş farklı kategoriden iki veya daha fazlasına girebildiği görülmüştür. Örneğin, bir kitap tek ebeveynli bir aile yapısını işlerken aynı zamanda geleneksel olmayan erkek karaktere yer veriyorsa iki kategoriye de dahil edilmiştir.

Aşağıda verilen Şekil 3 ve Şekil 4, sırasıyla bu kategorilerin çeviri eserler ve özgün eserler arasındaki dağılımını göstermektedir. Karşılaştırmalı bir analiz yapabilmek için her kategori için tespit edilen çeviri ve özgün eserler birlikte incelenecektir.

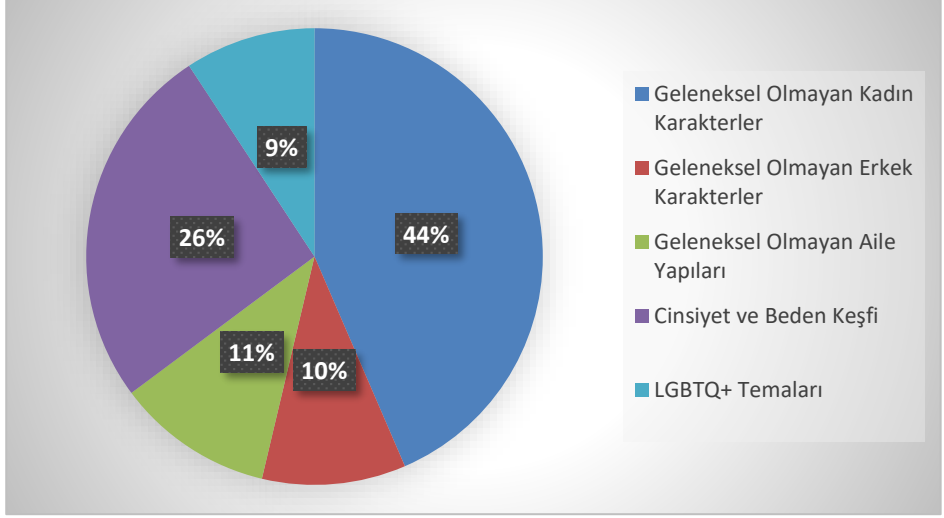
---

⁷ Çocuk kitaplarında yer alan kalıp yargılar konusunda yararlanılan temel kaynak olarak bkz. Brugeilles, C., et al. (2002).

⁸ İkilik dışı cinsel kimliklerin yansıtımı ve çevirisine ilişkin bir çalışma için bkz. Alan, C. ve Okyayuz, A. Ş. (2022).

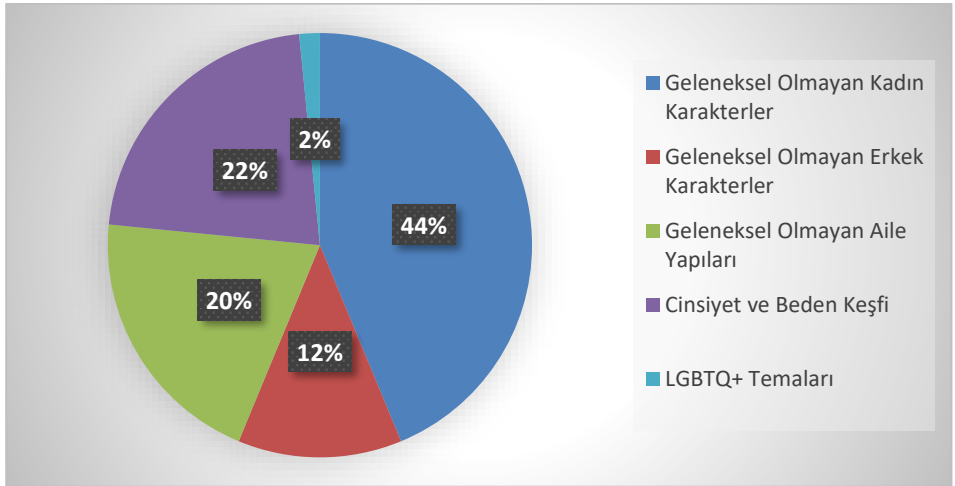
Şekil 3

Kategorilerin Çeviri Eserlerdeki Yüzdeleri Dağılımı

Şekil 4

Kategorilerin Özgün Eserlerdeki Yüzdeleri Dağılımı

İlk kategori, geleneksel olmayan kadın karakterleri içeren kitapları kapsar. Bu karakterler genellikle geleneksel cinsiyet rollerine meydan okuyan güçlü ve bağımsız kadın kahramanlardır. Bu kahramanlar her yaşta ve her rolden kadın karakterlerden ve kız çocuklarından oluşmaktadır. Asa Lind'in *Kumkurdu* (2002) kitap serisinin baş kahramanı meraklı Zackarina gibi maceraya atılan karakterlerin yanı sıra prenses olmasına rağmen kendisinden beklenildiği gibi bir prensle evlenmenin hayalini kurmak

yerine, Sue Fliess'in *Mucit Prenses* (2021) kitabındaki Prenses Pelin gibi mucit olmayı tercih eden kahramanlar bu kategoriye girer. Yıldırım Karakiya'nın *Prenses Olmak İstemeyen Prenses* (2018) adlı kitabında, top oynamasına ve arkadaşlarını kendisinin seçmesine izin verilmeyen Prenses Fırdıfış, hayallerinin peşinden kramponlarıyla gider. Benzer şekilde, Anna Kemp'in *Prensesler Uslu Durmaz* (2017) adlı kitabındaki Prenses Sue da kendisinden uslu durmasını bekleyenlere karşı çıkararak spor ayakkabılarıyla ejderha arkadaşıyla birlikte hayallerine ulaşır. Bu prenses tasvirleri hem dış görünüş hem de davranış bakımından tipik prenses tasvirlerinden farklıdır. Bu kategori aynı zamanda güçlü ve cesur olmasıyla öne çıkan kadınların gerçek biyografilerini de kapsamaktadır. Farklı yazarların kaleminden çıkan *Küçük İnsanlar Büyük Hayaller* serisinde Maria Montessori (Sánchez Vegara, 2018), Coco Chanel (Sánchez Vegara, 2018) ve Agatha Christie (Sánchez Vegara, 2018) gibi kendi dönemlerinde başarılarıyla öne çıkan kadınları tanıırken, özgün eserler arasında yer alan *Cesur Kızlara Yol Arkadaşları 1* (2021) kitabında Afife Jale, Füreyâ Koral ve Semiha Es gibi kendi dönemlerinde kadınlar için alışıldık olmayan mesleklere yönelip başarılı olan önemli kadın figürleri öğreniriz.

Bu kategori altında ele alınan eserlere bakıldığında bu türün örneklerinin çok eskilere dayandığını görebiliriz. Her ne kadar bu çalışmada ilk çevirisiyle ele alınmasa da güçlü bir kadın karakter sunması açısından ilk olarak 1975 yılında yapılan çevirisiyle Türk kültür repertuarına giren *Pippi Uzunçorap* (Dinçkan & Bozkurt, 2021, s. 137) dikkat çeker. Bu çalışmada özellikle ele alınan eserlere bakıldığında, bu kategori altında 2002'de yayımlanan *Kumkurdu* serisinin ve 2006'dan 2012'ye kadar yayımlanan *Midilli Tutkunu Prenses* serisinin, tüm çeviri eserler listesindeki ilk örnekler olduğu görülebilir. Bu serilerdeki ana karakterler meraklı kız çocuklarıdır ve çeşitli maceralara atılırlar. Dolayısıyla bu kategori, repertuara ilk giren çeviri eserleri barındırmaktadır. Güçlü ve bağımsız kız çocuklarının maceralarını anlatan bu kitapların ilk özgün örneklerine baktığımızda ise, 2013 yılında yayımlanan *Tavuk Prenses* ile yine aynı yıl yayımlanan *Mavi Kız – Uzun Bir Yol* eserlerinin bu kategoride yer alan ilk eserler olduklarını görebiliriz. Örneğin, *Tavuk Prenses* kitabında, Prenses Mumu ve kardeşi küçük cadı Juju'nun hikâyesi anlatılır. Juju, kız kardeşinin aksine korkusuz bir anti-prenses olarak sunulur.

İkinci kategori olan geleneksel olmayan erkek karakterler, önceki kategori ile aynı şekilde kalıplaşmış cinsiyet rollerinden farklı davranan erkek kahramanların olduğu özgün ve çeviri kitapları kapsar. Elisabeth Brami'nin basmakalıp fikirleri yıkıp eşitliğin önemini hatırlatmak istediği dört kitaplık serisinden *Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* (2017a) erkek çocuklarının da kız çocukları gibi diledikleri rengi giyme, ağlama ve istediği mesleği seçme gibi nice hakları olduğunu söyler. Benzer şekilde Ben Brooks'un *Farklı Olmaya Cesaret Eden Erkek Çocuklarına Hikâyeler* (2018) kitabında ise, tüm insanların eşit haklara sahip olması gerektiğini düşünen ve "feminizm" sözcüğünü literatüre kazandıran Charles Fourier gibi dünyayı değiştiren erkeklerin hikâyeleri anlatılır. Çeviri eserler arasında, kalıplaşmış cinsiyet rollerine göre hareket etmeyen erkek çocukların yer aldığı ilk kitaplar 2014'te yayımlanan *Külprens* ile 2015'te yayımlanan *Jack ve Sihirli Fasulye*'dir. Örneğin, *Külprens* kitabındaki prens, erkek olmakla bağdaştırılan kaslı bir vücuda ya da sakallara sahip değildir ve erkek kardeşlerinin aksine tüm ev işlerini yapar. Yukarıda bahsedilen Ben Brooks'un kitabına ek olarak Marvel G. L. 'nin 2020'de yayımlanan *Asi Delikanlılara Uykudan Önce Hikâyeler* kitabı da bu kategoride yer

---

almaktadır. Bu iki eser de kalıplaşmış cinsiyet rollerine uymayan geçek kişilerin biyografilerine yer verir. Özgün eserler listesi incelendiğinde, bu kategorideki ilk örneğin Ahmet Bücke'nin 2017'de yayımlanan *Eyvah Babam Şiir Yazıyor!* (2017a) kitabı olduğu görülmüştür. Bu kitap aynı zamanda geleneksel olmayan aile dinamiklerini de yansıttığı için üçüncü kategoriye de girmektedir. Can Yayınları-Odeabank iş birliğinin 2020'de başlattığı *Eşit Masallar* projesindeki kadın ve erkek karakterlerin, eşitlikçi bir anlatıyla aktarıldığı ve dolayısıyla aynı anda birinci ve ikinci kategoriye girdiğini söylemek mümkündür.

Üçüncü kategori, geleneksel olmayan aile yapılarını ve ilişkilerini tasvir eden kitapların yer aldığı geleneksel olmayan aile dinamikleridir. Yapılan incelemeler sonucunda listelenen kitapların metinleri ve resimlerinde tek ebeveynli aile yapıları ile heteronormatif olmayan aile yapıları tespit edilmiştir. Bénédicte Guettier'in *On Çocuklu Bir Baba* (2015) kitabında yer alan her gün çocuklarına kahvaltı hazırlayan, onları okula götüreren ve masallarıyla uyutan baba gibi Janet Bingham'ın *En Güzeli Benim Evim* (2016) kitabındaki baba tilki de yavrusuyla beraber yuva bulma macerasına çıkar. Bunlara ek olarak, geleneksel aile yapısında anne ve babaya atfedilen rollerin farklılaştığı kitapları da görmek mümkündür. Özellikle özgün eserler arasında bu tür kitapların daha çok olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Ahmet Bücke'nin *Eyvah, Babam Şiir Yazıyor!* (2017a) ve *Annemle Uzayda* (2017b) kitaplarında Zeyno'nun annesi uzay programına katılıp astronot olurken, babası işini değiştirip kâğıt helva paketlerine şiir yazmaya başlar. Ev işlerini beraber yapan ve hayallerinin gerçekleşmesinde birbirlerine destek olan bu anne baba gibi, Ezgi Berk'in *İşte Benim Annem* (2018) ve *İşte Benim Babam* (2020) kitaplarında çocuklarının bakımını birlikte üstlenmiş, kendi kişisel alanlarını yaratıp aynı zamanda birlikte vakit geçiren, duygusal ve özgür davranabilen bir anne baba resmedilir. Benzer şekilde, Sara Şahinkanat'ın 2022'de yayımlanan *Annemin Çantası* (2022a) ve *Babamın Battaniyesi* (2022b) eserleri okura geleneksel olmayan aile yapılarını anlatmaktadır. Bu kategoriye giren kitaplarda, kalıplaşmış ebeveyn rollerinden farklı davranan kahramanlar olduğu için bu kitapların zaman zaman birinci veya ikinci kategoriye dahil edilmeleri de kaçınılmazdır.

Dördüncü kategori, cinsiyet ve beden keşfi, çocukların bedenlerini sorgulamaya ve anlamaya teşvik eden kitapları içerir. Bu kitaplar çocuklara vücut bölümlerini anlamada yardımcı olurken, dünyaya geliş yolculuklarını da betimler. Peter Mayle'nin *Ben Nereden Geldim?* (2005), Katerina Janouch'un *Ben Nasıl Oldum?* (2010), Can Göknil'in *Beni Annem Yavruladı* (2007) ve Rayka Kumru'nun *Hoş Geldim* (2019) kitapları bir bebeğin oluşumundan doğumuna kadarki süreci anlatırken Jacques Arénes'in *Erkek Olmakla Nasıl Baş Etsem?* (2011) ve Karen Gravelle'in *Regl Kitabı* (2019) kitapları, kız ve erkek çocuklara ergenliklerinde kendilerini fiziksel ve zihinsel olarak nelerin beklediğini anlatır. Bu anlamda geleneksel olmayan bir şekilde bir tasvir sunar. Çeviri eserler listesi incelendiğinde, bu kategorideki ilk örneklerin 2004'te yayımlanan *Çocuğuma... Sevgiyi ve Cinselliği Nasıl Anlatırım* ve onun ardından 2005'te yayımlanan *Cinsellikle İlgili Merak Ettikleriniz: Sorular ve Yanıtlar* eserlerinin olduğunu görürüz. Can Göknil'in 2007 yılından yayımlanan *Beni Annem Yavruladı* eseri ise özgün eserler listesinde yer alan ve bu kategoriye de giren ilk kitaptır.

Bu kategorideki diğer eserlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde çeviri ve özgün örneklerde farklılıklar görülür. 2010 yılına kadar yayımlanan çeviri eserlerden sekiz tanesi bu kategoriye dahil edilirken, özgün eserlerde bu sayının sadece birde kalmış olması düşündürücüdür. 2011-2022 yılları arası incelendiğinde özgün eser sayısında bir artış olduğu ve toplamda 12 eser yayımlandığı, ancak çeviri eser sayısının 16 olduğu ve hâlâ özgün eser sayısından yüksek olduğu görülmektedir.

Her ne kadar bu çalışmanın odak noktası olmasa da bu noktada ifade etmek önemlidir ki, bu kategoride yer alan çeviri ve özgün eserler metiniçi örnekler bağlamında karşılaştırıldığında, Tablo 3'te gösterildiği üzere, iki anlatıda da kadın ve erkeğin birbirlerini sevdiği vurgulanmış ve cinsel ilişki bu sevginin sonucu olarak verilmiştir. Ancak özgün eserdeki anlatı çeviri esere göre daha örtüktür:

Tablo 3

Cinsiyet ve Beden Keşfi Örnekleri

Eser	Metiniçi Örnek
<i>Cinsellikle İlgili Merak Ettikleriniz: Sorular ve Yanıtlar</i> (2005)	Cinsel ilişkiye aynı zamanda “sevişmek” de denir, çünkü bunu yaparken kadın ve erkek birbirlerine karşı derin bir sevgi duyarlar. Kucaklaşırlar, öpüşürler, birbirlerini okşarlar. (s. 44)
<i>Beni Annem Yavruladı</i> (2007)	Annem gelin olmuş. Babam da damat. Düğünleri olmuş, evlenmişler. Çünkü birbirlerini çok sevmişler. Yeni evlerinde yiyip içmişler. Karınları doyunca soyunmuşlar, sarmaş dolaş yataklarına yatmışlar. Beraber uyumuşlar.

Beşinci kategori olan LGBTQ+ temaları, kendisini geleneksel kadın ve erkek kategorilerinin içinde tanımlamayan ve giyimleri, tavırları, sosyal davranışlarıyla yani cinsiyet sunumlarıyla toplumsal normlara uymayan bireylerin değinildiği kitapları kapsar. Dünya literatüründe yer alan bu anlatı örnekleri, yapılan bibliyografik araştırmaya göre Türkiye çocuk yazınında daha örtük bir biçimde temsil edilmektedir. Örnek vermek gerekirse, bu kitapların en çok bilinenlerinden *Morris Micklewhite ve Turuncu Elbise* (2018), tek ebeveynli çekirdek ailesindeki hayat dolu Morris'in kimlik inşası yolculuğunda turuncu elbisesi ile başından geçenleri konu alır. Bu örnek dışında, kurgu dışı eserlerde kendisini biyolojik kimliklerinden farklı tanımlayan daha fazla karakter görmek mümkündür. Mesela, biyografik eserler arasında yer alan Francesca Cavalio ve Elena Favili'nin *Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler* (2017) kitabında Coy Mathis isimli bir erkek çocuğunun cinsiyet kimliğini değiştirme hikâyesi anlatılır. Aynı şekilde, Ben Brooks'un *Farklı Olmaya Cesaret Eden Erkek Çocuklarına Hikâyeler* (2018) kitabında yer alan Alan Turing, Balian Buschbaum, Grayson Perry ve Oscar Wilde gibi bireylerin biyografilerinde cinsiyet kimliklerine de yer verilir. Bazı eserlerde, yazılı metinlerde bu anlatılara rastlanmasa da kitap içindeki çizimlerde heteronormatif olmayan aile yapılarını görmek mümkündür. Elisabeth Brami'nin *Baba Hakları Bildirgesi* (2018b) ve Rayka Kumru'nun *Hoş Geldim* (2019) kitaplarının görsellerinde aynı cinsiyetli ebeveynlerin oluşturduğu aile yapıları görülebilir.

Metinler ve görselleri incelendiğinde LGBTQ+ temalarını dahil eden toplamda 10 çeviri kitap tespit edilmiştir. Bunlardan 9 tanesi, gerçek veya kurgusal karakterlerin cinsiyet kimliğini arama ve inşa etme yolculuğunu yazılı metin üzerinden anlatırken, bunlardan 1 tanesinde yazılı metinde açık bir tasvir olmamasına rağmen, mevcut görsellerde LGBTQ+ temalarına yer verildiği görülmektedir. Örneğin, Elisabeth Brami'nin basmakalıp fikirlerle mücadele edilmesi gerektiğini mizahi bir dille anlatan eserleri, *Kız Çocuk Hakları Bildirgesi* (2017b) ve *Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* (2017a) kitaplarındaki son maddede kız ya da oğlan herkesin dilediği kişiyi sevme hakkı olduğu belirtilir. Brami'nin *Anne Hakları Bildirgesi* (2018a) ve *Baba Hakları Bildirgesi* (2018b) kitaplarındaki son madde ise anne babaların ilişki tercihleri ile ilgilidir. Aynı tarzda bir anlatıyı Rayka Kumru'nun *Hoş Geldim* (2019) eserinde de görmek mümkündür:

Tablo 4

LGBTQ+ Temaları Örnekleri

Eser	Metiniçi Örnek
<i>Baba Hakları Bildirgesi</i> (2018b) <i>Anne Hakları Bildirgesi</i> (2018a)	Madde 15: Kimle isterlerse onunla, diledikleri gibi yaşama ve diledikleri zaman çocuk sahibi olma hakkı vardır.
<i>Hoş Geldim</i> (2019)	Çeşit çeşit çocuk, çeşit çeşit aile varmış. Hepsi birbirinden farklı, hepsi çok güzelmiş!

Brami'nin bu kitaplarında, metinlerin yanı sıra Estelle Billon-Spagnol'un çizdiği görsellerle de farklı aile yapılarının tasvir edildiği görülebilir. Örneğin, bu kitaplardan anne haklarının anlatıldığı kitapta iki kadın ve çocuk görseli yer alırken; baba haklarının anlatıldığı kitapta ise iki erkek ve iki çocuk kum parkında oynarken tasvir edilmiştir. Benzer bir çizime Kumru'nun (2019) kitabında da rastlamak mümkündür. Yukarıdaki Tablo 4'te belirtilen ifadenin yer aldığı sayfada, çizer Onur Sipahi'nin farklı özelliklere sahip olarak resmettiği ebeveynlere ilişkin çizimler yer almaktadır. Bu çizimlerin kesin olarak biseksüel aile yapılarını tasvir ettiklerini söylemek mümkün olmasa bile, çizimlerin eşitlikçi bir anlatıma ve temsile sahip olduğu söylenebilir.

Beş kategori için yapılan incelemeler sonucunda, LGBTQ+ temalarına yer veren eserlerin diğer kategorilerdeki eser sayısına oranla geri kaldığı görülebilir. Bu durumun muhtemel sebeplerinden ilki, Türkiye'de heteronormatif dışı ilişkilerin toplumun genelinde tabu olarak yer alması olabilir. Diğer bir sebep ise bu temalara yer veren kitaplardan bazılarının çocuklar için "muzır" ilan edilerek çocuklara satışının yasaklanması ve bu sebeple yayıncıların bu temaların yer aldığı çocuk kitaplarını kulliyatlarına katmak istememesi olabilir. Muzır ilan edilen eserlerin bazıları: Brigitte Labbé'nin *Çıtır Çıtır Felsefe* serisindeki *Oğlanlar ve Kızlar* (2006) kitabı, Elisabeth Brami'nin *Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* (2017a) ve *Kız Çocuk Hakları Bildirgesi* (2017b) kitapları, Heinz Janisch'in *Bazı Günler...* (2017) kitabı ile Ben Brooks'un *Farklı Olmaya Cesaret Eden Erkek Çocuklarına Hikâyeler* (2018) kitabıdır. Bu eserlerin ortak noktası, aynı cinsiyetten iki bireyin birbirlerini sevebileceğinin metinde veya görsellerde

anlatılması ya da anıştırılması ve/veya cinsiyet değiştiren bireylerin hayat hikâyelerine yer vermesidir.

5. Sonuç

Bu çalışmada, 2000 yılından 2022'ye kadar çocuk yazınının parçası olarak yayımlanan, geleneksel olmayan cinsiyet rolleri temsillerini içeren ve bu özelliğiyle eşitlikçi çocuk yazını kapsamında ele alınabilecek çeviri ve özgün eserler tespit edilmiştir. Bu eserler için oluşturulan çeviri ve özgün olmak üzere iki bibliyografik listede eser adlarına, yayın yıllarına, yayınevlerine, kaynak dillere, yazarlara, çevirmenlere (çeviri kitaplar için) ve çizerlere ilişkin bilgiler yer almaktadır. Türkiye'deki eşitlikçi anlatının çeviri ve özgün çocuk yazınındaki örneklerini ve bu eserlerin kültür repertuarının gelişimindeki rolünü incelemeyi amaçlayan bu çalışmada öncelikle oluşturulan iki bibliyografik liste ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Bu incelemeler sonucunda, bu makalenin yazıldığı tarih itibariyle (yeniden çeviriler ve yeniden basımlar hariç) toplamda 121 adet çeviri eser ve 51 tane özgün eser tespit edilmiştir. Even-Zohar'ın da belirttiği gibi çeviri metinler dinamik ve yeniliklere açık olan bir repertuara dahil edilerek erek kültür repertuarının gelişmesine katkıda bulunabilir (1997, s. 21) görüşünden hareketle çeviri eserlerin kültür repertuarının gelişimindeki rolü özgün eserlerle birlikte karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yayımlanan toplam kitap sayıları incelendiğinde çeviri eserlerin özgün eserlerin iki katından fazla olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, kalıplaşmış cinsiyet rollerinin yer almadığı, geleneksel rolleri sorgulayan eserler söz konusu olduğunda, çeviri eserler 2000'li yıllarda kültür repertuarına dahil edilen kitapların çoğunu oluşturmaktadır.

Buna ek olarak, çeviri yazının özgün yazını etkileyen bir unsur olup olmadığını anlamak için her iki listedeki kitap yayın yılları incelenmiştir. Bu incelemeye göre, kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan veya farklı bir tutumla eşitlikçi bir anlatı içeren eserlerin, çeviri yoluyla kültür repertuarına girmesinin ardından, özgün anlatılarda bu konularda kayda değer bir artış olduğu görülmüştür. Çevirmek üzere kaynak metni seçen ve onun erek kitleyle buluşmasına aracılık eden, dolayısıyla kültür repertuarı oluşturma ve onu geliştirme açısından etkili taraflardan biri olan yayıncılar açısından bakıldığında ise, çeviri eserleri yayımlayan 45, özgün eserleri yayımlayan 27 yayınevi saptanmıştır. En çok eser yayımlayan yayınevi olarak Can Yayınları'nın 17 çeviri ve 12 özgün olmak üzere toplam 29 eserle ön plana çıktığı görülmüştür. Bir diğer önemli sonuç ise, Abm Yayınevi, Günışığı Kitaplığı, Hep Kitap, Kırmızı Kedi Yayınevi, Mandolin Yayınları, Mavibulut Yayıncılık, Net Yayınları, Nota Bene Yayınları, Taze Kitap ve YKY gibi yayıncıların hem çeviri hem de özgün eserleri kültür repertuarına katmış olmalarıdır. Daha detaylı bir analizle, bu yayıncıların çocuk yazınında eşitlikçi anlatıma yer veren eserlerin çevrilmesinde ve özgün eserlerin yayımlanmasındaki hedefleri ve davranışları incelenebileceği gibi aynı yayınevi tarafından basılan çeviri ve özgün eserlerin anlatı ve çizim türlerinde bir paralellik olup olmadığı tespit edilebilir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu, bibliyografik listelerde yer verilen kitapların incelenmesinin ardından toplumsal cinsiyet rollerini ve normlarını sorgulama şekillerine göre beş kategori oluşturulmuş olmasıdır. Geleneksel olmayan kadın karakterler,

---

geleneksel olmayan erkek karakterler, geleneksel olmayan aile dinamikleri, cinsiyet ve beden keşfi, LGBTQ+ temaları olmak üzere belirlenen bu beş kategori için çeviri ve özgün eser örnekleri verilmiştir. Bu örneklerden yola çıkarak, kültür repertuarındaki ilk temsillerin çeviri eserler aracılığıyla olduğu ve özgün eserlerin kademeli olarak arttığı tespit edilmiştir. Bu beş kategori arasındaki paralellikler de çeviri yazın ile özgün yazın arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Bu beş kategori içinde özellikle LGBTQ+ temalarının yer aldığı kategorinin hem çeviri hem de özgün yazında diğer kategorilere göre daha az temsil edildiği görülmüştür. Muhtemel sebeplerinin, bu temaların toplumun çoğunluğu tarafından tabu olarak görülmesi ve muzır ilan edilerek çocuklara satışının yasaklanması olabileceği tartışılmıştır. Öne çıkan bir diğer bulgu da bu kategoride 10 çeviri eser bulunurken, özgün yazında sadece 1 örneğinin tespit edilmiş olması ve tespit edilen bu özgün eserde de aslında sadece yoruma açık bir anlatı ve görsel bulunmasıdır. Çeviri eser olan *Baba Hakları Bildirgesi* (2018b) kitabında yer alan, farklı aile yapılarının bulunabileceğine dair anlatı ve buna eşlik eden çizime benzer bir anlatı ve çizim özgün eserde de görülür. Bu tespit çeviri eserdeki anlatı tarzının ve çizimin özgünle paralellik gösterdiğine dolayısıyla çeviri ve özgün eser arasındaki bir ilişkiye işaret edebilir.

Türkiye’de 2000-2022 yılları arasında yayımlanan ve çocuk yazınında toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayarak, eşitlikçi çocuk yazını temsillerine yer veren çeviri ve özgün eserleri tespit edip bu eserlerin kültür repertuarının gelişimindeki rolünü inceleyen bu çalışmada, yapılan incelemeler sonucunda, çeviri eserlerin özgün yazın için bir örnek oluşturduğu ve kademeli olarak özgün eserlerin artışına katkıda bulunduğu söylenebilir. Bu alanda yapılan daha kapsamlı bir çalışmanın ilk verilerini sunan bu makalenin bir bakış açısı sunması ve gelecekte yapılacak olan çocuk yazınında eşitlikçi cinsiyet temsili çalışmalarında, söz konusu listelerin daha da geliştirilebilmesi önemlidir. Bu çalışmadan hareketle, ilerleyen çalışmalarda, çeviri yazının özgün yazını ne şekilde etkilediğini, dolayısıyla erek kültür repertuarının biçimlendirilmesindeki etkili faktörleri tespit edebilmek için eserlerdeki anlatı türlerinin ve çizimlerin detaylı analizlerini yapmak, çevirmen, çizer ve yayıncıların oynadıkları rolü sosyolojik bir bakış açısıyla ele almak özellikle çocuk yazını çevirisi ve feminist çeviri çalışmaları kesişiminde değerli olacak ve alana katkı sağlayacaktır.

Yazar Katkıları

Birinci Yazar: Esra Duygu Özdoğan %50 (literatür taraması, veri toplama ve analizi, kuramsal çerçeve, tartışma)

İkinci Yazar: Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt %50 (literatür taraması, veri toplama ve analizi, kuramsal çerçeve, tartışma)

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Author Contributions

First Author: Esra Duygu Özdoğan 50% (literature review, data collection and analysis, theoretical framework, discussion)

Second Author: Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt 50% (literature review, data collection and analysis, theoretical framework, discussion)

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Financial Support: The authors declare that they received no financial support for this study.

Kaynakça

- Alan, C. ve Okyayuz, A. Ş. (2022). İkilik dışı cinsel kimliklerin görsel-işitsel çeviride yansıtımına ilişkin sorun odaklı bir yaklaşım. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 33, 20-41. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1209263>
- Albers, P. (1996). Issues of representation: Caldecott gold medal winners 1984-1995. *The New Advocate*, 9(4), 267-285.
- Allen, A. M., Allen, D. N., & Sigler, G. (1993). Changes in sex-role stereotyping in Caldecott Medal award picture books 1938-1988. *Journal of Research in Childhood Education*, 7(2), 67-73. <https://doi.org/10.1080/02568549309594842>
- Alpaslan, Z. (2013). *Tavuk prenses*. Mavibulut Yayıncılık.
- Arénes, J. (2011). *Erkek olmakla nasıl baş etsem?* (S. İdemen, Çev.). Can Çocuk Yayınları.
- Bacchilega, C. (1997). *Postmodern fairy tales: Gender and narrative strategies*. University of Pennsylvania Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt3fhs88>
- Baldacchino, C. (2018). *Morris Micklewhite ve turuncu elbise* (D. Özülke, Çev.). Güldünya Yayınları.
- Berk, E. (2018). *İşte benim annem*. Abm Yayınevi.
- Berk, E. (2020). *İşte benim babam*. Abm Yayınevi.
- Bingham, J. (2016). *En güzel benim evim* (N. A. Özdemir, Çev.). İş Bankası Kültür Yayınları.
- Brami, E. (2017a). *Erkek çocuk hakları bildirgesi* (B. Uğuz, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Brami, E. (2017b). *Kız çocuk hakları bildirgesi* (B. Uğuz, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Brami, E. (2018a). *Anne hakları bildirgesi* (B. Uğuz, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Brami, E. (2018b). *Baba hakları bildirgesi* (B. Uğuz, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Brooks, B. (2018). *Farklı olmaya cesaret eden erkek çocuklarına hikayeler* (S. P. Acar, Çev.). Eksik Parça Yayınları.
- Brugilles, C., et al. (2002). Male and female characters in illustrated children's books or how children's literature contributes to the construction of gender. *Population (English Edition, 2002-)*, 57(2), 237-267.
- Büke, A. (2017a). *Eyvah, babam şiiir yazıyor!*. Günışığı Kitaplığı.
- Büke, A. (2017b). *Annemle uzayda*. Günışığı Kitaplığı.
- Carry, G. (2015). *Jack ve sihirli fasulye*. Net Yayıncılık.
- Casey, K., Novick, K., & Lourenco, S. F. (2021). Sixty years of gender representation in children's books: Conditions associated with overrepresentation of male versus female protagonists. *PLoS ONE*, 16(12), e0260566. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0260566>
- Cavallo, F., & Favilli, E. (2017). *Asi kızlara uykudan önce hikayeler* (D. Öztok, Çev.). Hep Kitap.
- Cole, B. (2014). *Külprensi* (C. Şenkaya, Çev.). Kuraldışı Yayıncılık.

-
- Cole, J. (2005). *Cinsellikle ilgili merak ettikleriniz: Sorular ve yanıtlar* (A. Aslan, Çev.). Güneşli Kitaplığı.
- Collins, L. J., Ingoldsby, B. B., & Dellman, M. M. (1984). Sex-role stereotyping in children's literature: A change from the past. *Childhood Education, March/April*, 278-282.
- Dağistanlı Aysev, A. (2021). *Cesur kızlara yol arkadaşları 1*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.
- Demirhan, H. (2022). Translating gender and sexuality in children's literature: Turkey as a case study. *MonTI. Monographs in Translation and Interpreting*, 14, 149-179. <https://doi.org/10.6035/MonTI.2022.14.05>
- Dinçkan, Y., & Sancaktaroğlu Bozkurt, S. (2021). Türkiye'de eşitlikçi çocuk yazını bağlamında çeviri ve özgün yapıtların çocuk yazınına katkısı. Ş. Okyayuz (Ed.), *Çeviri(bilim)de yeni açılımlar* içinde (ss. 109-139). Siyasal.
- Even-Zohar, I. (1990). Polysystem studies. *Poetics Today International Journal for Theory and Analysis of Literature and Communication*, 11(1), 1-268. https://www.tau.ac.il/~itamarez/works/books/Even-Zohar_1990--Polysystem%20studies.pdf
- Even-Zohar, I. (1997). Factors and dependencies in culture: A revised outline for polysystem culture research. *Canadian Review of Comparative Literature*, 24(1), 15-34. https://www.tau.ac.il/~itamarez/works/papers/EvenZohar_1997--Factors%20and%20Dependencies%20in%20Culture.pdf
- Even-Zohar, I. (2002). The making of culture repertoire and the role of transfer. S. Paker (Ed.), *Translations: (Re)shaping of literature and culture* içinde (ss. 166-174). Boğaziçi University Press.
- Fliess, S. (2021). *Mucit prenses* (M. Aydın, Çev.). İş Bankası Kültür Yayınları.
- Georgiou, C. (1969). *Children and their literature*. Prentice Hall.
- Göknül, C. (2007). *Beni annem yavruladı*. Can Çocuk Yayınları.
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. Remzi Yayınevi.
- Gravelle, K. (2019). *Regl kitabı* (Ö. Özarpacı, Çev.). Martı Yayınları.
- Guettier, B. (2015). *On çocuklu bir baba* (G. Z. Çaylı, Çev.). Almidilli Yayınları.
- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve istismar: Çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 4(1), 54-69. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/955386>
- Hunt, P. (1994). *An introduction to children's literature*. Oxford University Press.
- Janisch, H. (2017). *Bazı günler...* (D. Tunç, Çev.). YKY.
- Janouch, K. (2010). *Ben nasıl oldum?* (A. Arda, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Karakiya, Y. (2018). *Prenseler olmak istemeyen prensesler*. Tudem Yayınları.
- Kemp, A. (2017). *Prenseler uslu durmaz* (S. Özkan, Çev.). Beta Kids.
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Tek Ağaç.

- Kimpton, D. (2006-2012). *Midilli tutkunu prenses* (S. Okyay, Çev.). İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kortenhaus, C. M., & Demarest, J. (1993). Gender role stereotyping in children's literature: An update. *Sex Roles*, 28(3/4), 219-232. <https://doi.org/10.1007/BF00299282>
- Kumru, R. (2019). *Hoş geldim*. Hep Kitap.
- Labbé, B. (2006). *Oğlanlar ve kızlar* (A. Aslan, Çev.). Günışığı Kitaplığı.
- Lathey, G. (2016). *Translating children's literature*. Routledge.
- Lefevere, A. (1992). *Translation, rewriting, and the manipulation of literary fame*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315458496>
- Lieberman, M. R. (1972). 'Some day my prince will come': Female acculturation through the fairy tale. *College English*, 34(3), 383-395. <https://www.jstor.org/stable/375142>
- Lind, A. (2002). *Kumkurdu* (M. Özsoy, Çev.). Yerdeniz Yayınları.
- Lind, A. (2008). *Ellika Tomson'un keşif günlüğü* (A. Arda, Çev.). Kanat Yayınları.
- Lindgren, A. (2007). *Ronja: Haydut kızı* (D. Canefe, Çev.). İthaki Yayınları.
- Lindgren, A. (2011). *Pippi uzunçorap* (A. Arda, Çev.). Doğan Egmont Yayıncılık.
- Lindgren, A. (2011). *Pippi uzunçorap denize açılıyor* (A. Arda, Çev.). Doğan Egmont Yayıncılık.
- Lindgren, A. (2011). *Pippi uzunçorap Büyük Okyanus'ta* (A. Arda, Çev.). Doğan Egmont Yayıncılık.
- Lindgren, A. (2020). *Haydudun kızı Ronja* (A. Arda, Çev.). Pegasus Yayınları.
- Marshall, N. L. (2004). The quality of early child care and children's development. *Current Directions in Psychological Science*, 13(4), 165-168. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00299.x>
- Marvel, G. L. (2020). *Asi delikanlılara uykudan önce hikâyeler* (B. De Sa Matos Paixao, Çev.). Kara Karga Yayınları.
- Mayle, P. (2009). *Ben nereden geldim?* (E. Aksay, Çev.). Sistem Yayıncılık.
- Mayle, P. (2015). *Ben nereden geldim?* (O. Akinhay, Çev.). Agora Kitaplığı.
- McCabe, J., Fairchild, E., Grauerholz, L., Pescosolido, B. A., & Tope, D. (2011). Gender in twentieth-century children's books: Patterns of disparity in titles and central characters. *Gender & Society*, 25(2), 197-226. <https://www.jstor.org/stable/pdf/23044136.pdf>
- Neydim, N. (2020). History of children's literature translation in Türkiye. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 13, 47-55. <https://doi.org/10.26650/ijts.2020.13.0003>
- Nikolajeva, M. (1996). *Children's literature comes of age: Toward a new aesthetic*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315667492>
- Nilsen, A. P. (1971). Women in children's literature. *College English*, 32(8), 918-926. <https://www.jstor.org/stable/375631>
- Nodelman, P. (1996). *The pleasures of children's literature*. Longman.
- Nodelman, P. (1999). Decoding the images: How picture books work. P. Hunt (Ed.), *Understanding children's literature*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.557070>

-
- Oittinen, R. (2000). *Translating for children*. Garland Publishing. <https://doi.org/10.4324/9780203902004>
- Okuyuz, Ş. (2017). From translation to originals...is it just a short step? *New Writing: The International Journal for the Practice and Theory of Creative Writing*, 14(3), 348-368. <https://doi.org/10.1080/14790726.2017.1301961>
- O'Sullivan, E. (2005). *Comparative children's literature*. Routledge.
- Özdemir, Ş. (2013). *Mavi kız – uzun bir yol*. YKY.
- Pekşen, S. (2012). Children's literature as a tool for gender appropriation. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 52(2), 151-166. http://doi.org/10.1501/Dtcfder_0000001309
- Politis, D. (2022). Gender in children's literature: Through or beyond conventions? *Advances in Literary Study*, 10, 129-140. <https://doi.org/10.4236/als.2022.102010>
- Russell, D. (1997). *Literature for children: A short introduction*. Longman.
- Sánchez Vegara, M. I. (2018). *Agatha Christie* (N. Gürkaş, Çev.). Martı Yayınları.
- Sánchez Vegara, M. I. (2018). *Coco Chanel* (N. Gürkaş, Çev.). Martı Yayınları.
- Sánchez Vegara, M. I. (2020). *Maria Montessori* (N. Gürkaş, Çev.). Martı Yayınları.
- Schwikart, G. (2004). *Çocuğuma... Sevgiyi ve cinselliği nasıl anlatırım* (N. Gürşen, Çev.). Sis Yayıncılık
- Simon, S. (1996). *Gender in translation: cultural identity and the politics of transmission*. Routledge.
- Stephens, J. (1992). *Language and ideology in children's fiction*. Longman.
- Şahinkanat, S. (2022a). *Annemin çantası*. YKY.
- Şahinkanat, S. (2022b). *Babamın battaniyesi*. YKY.
- Townsend, J. R. (1996). *Written for children*. Scarecrow Press.
- Von Flotow, L. (1997). *Translation and gender: Translating in the era of feminism*. St. Jerome Publishing. <https://doi.org/10.4324/9781315538563>
- Walsh, A., & Leaper, C. (2020). A content analysis of gender representations in preschool children's television. *Mass Communication and Society*, 23(3), 331-355. <https://doi.org/10.1080/15205436.2019.1664593>
- Warner, M. (1994). *From the beast to the blonde: On fairy tales and their tellers*. Chatto & Windus.
- Weitzman, L. J., Eifler, D., Hokada, E., & Ross, C. (1972). Sex-role socialization in picture books for preschool children. *American Journal of Sociology*, 77(6), 1125-1150. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/5067725/>
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Zanfablo, G. (2017). Gender matters: What is at stake in dealing with children's literature? *TRANS. Revue de Littérature Générale et Comparée*, 21, 1-24. <https://journals.openedition.org/trans/1440>